

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

LYSENKO Lyudmila Oleksandrivna –
Candidate of pedagogical Sciences, Associate
Professor of Linguistics and Foreign Languages the
Central Ukrainian state pedagogical University named
after Volodymyr Vynnychenko.

Circle of research interests: professional
training of future teachers.

Дата надходження рукопису 05. 10. 2017 р.

Рецензент – д.п.н. професор С. І. Шандрюк

УДК 378.015.31.504

НАЙДЬОНОВА Галина Георгіївна –
кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри біології та методики її викладання, завідувач педагогічною практикою
Центральноукраїнського державного педагогічного університету
імені Володимира Винниченка
e-mail: galinkaussn@gmail.com
ФУРДУЙ Ярослава Олегівна –
старший викладач кафедри фізичної та психофізіологічної підготовки КЛІА НАУ
e-mail: fizruchka7979@gmail.com

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Вступ України до Європейського співтовариства передбачає суттєві соціально-економічні й політичні зміни в нашій державі, орієнтацію на гуманістичні цінності, серед яких важливе місце посідає ціннісне ставлення до природи як основи послаблення екологічної кризи та забезпечення сталого розвитку суспільства. Як наслідок, зростає увага до екологічної компетентності особистості.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Відповідно до нормативних документів (Концепція національного виховання, Закони України «Про вищу освіту», «Про освіту», «Про загальну середню освіту», Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, Національна програма виховання дітей та молоді, Концепція екологічної освіти в Україні, Стратегія Європейської економічної комісії ООН (СЕК ООН) з освіти в інтересах збалансованого розвитку) та матеріалів Міжнародної конференції Тбілісі+35 з екологічної освіти для сталого розвитку, уточнюються завдання, форми, методи екологічного виховання особистості та способи впливу на її формування. Важливістю в екологічному вихованні набуває процес створення умов для вдосконалення знань, практичних умінь особистості у сфері взаємодії з природою, формування ціннісного, непрагматичного та відповідального ставлення до навколишнього природного середовища.

Аналіз змісту екологічної освіти та

виховання в сучасній педагогіці здійснено А. Захлебним, І. Зверевим, І. Суравегіною, в працях яких висвітлено концептуальні засади досліджуваної проблеми та запропоновано відповідні методики її розв'язання. Зміст, структура, компоненти та практична спрямованість поняття «екологічна компетентність» визначені в працях Д. Єрмакова, Г. Макоєдової, В. Маршицької, Н. Олійник, О. Пруцакової, Н. Пустовіт, Л. Руденко, Л. Титаренко, Л. Чопенко.

Виклад основного матеріалу дослідження. Екологічну компетентність ми розглядаємо як здатність особистості в конкретних екологічних ситуаціях актуалізувати набуті екологічні знання та досвід ціннісного ставлення до природи з метою прийняття природодоцільних рішень, відповідальності за них, а також пропагування своєї суспільно значущої екологічної позиції.

Отже, екологічно компетентна особистість здатна:

– розуміти та створювати систему пріоритетів, цінностей, що стосуються сформованості взаємин з природою;

– аналізувати можливі наслідки своєї поведінки та поведінки оточуючих, нести відповідальність за власні рішення і вчинки;

– приймати екологічно доцільні рішення стосовно своєї діяльності в навколишньому середовищі;

– орієнтуватись на успіх і значущість власних дій.

Створення необхідних педагогічних умов для формування екологічної

компетентності особистості є невід'ємною частиною педагогічного процесу. Педагогічні чинники можна поділити на три великі групи: 1) соціально-педагогічні; 2) психолого-педагогічні; 3) організаційно-педагогічні.

За відповідних соціально-педагогічних чинників здійснюється набуття студентом необхідного соціального досвіду. Це відбувається, завдяки систематичному відбору саме того екологічного матеріалу, який забезпечує досягнення поставленої мети. Системність як важлива якість науково організованої діяльності виявляється в послідовній інтегративності взаємодії всіх елементів навчально-виховного процесу.

Психолого-педагогічні чинники сприяють створенню особистісно орієнтованих моделей екологічного виховання, спрямованих на формування екологічної компетентності студентів.

Організаційно-педагогічні чинники забезпечують поєднання педагогічного впливу з іншими чинниками формування екологічної компетентності (наприклад, залучення культурно-просвітницьких закладів до освітньо-виховного процесу екологізації свідомості студентів; організація екскурсійних занять тощо).

Щоб навчити людину приймати адекватні рішення в конкретній екологічній ситуації, важливе місце в освітньому процесі повинно відводитись виробленню ціннісних орієнтирів, формуванню навичок індивідуального прийняття рішень.

Аналіз сучасної професійної підготовки вчителів показав, що вона недостатньо задовольняє цим вимогам, особливо, з огляду на потреби, пов'язані з життєдіяльністю в екстремальних умовах сьогодення (підвищений радіаційний фон, випадання кислотних дощів, надмірний вміст нітратів у продуктах харчування, забруднення водойм тощо). Студент, майбутній фахівець, вже під час педагогічної практики досить часто стоїть перед проблемою пошуку шляхів реальної допомоги учням у виборі способів застосування ними теоретичних екологічних знань у конкретних життєвих ситуаціях тощо [3; 5; 6; 7].

Аналіз екологічних спецкурсів для студентів педагогічних університетів виявив чимало істотних вад: формування екологічних понять відбувається з однобічним вузьким нахилом, що відображає специфіку окремих дисциплін; при формуванні екологічних знань у різних навчальних дисциплінах часто трапляються повтори і паралелізм, а сформовані поняття, зазвичай, ізольовані одне від одного і незавершені; насичення навчальних курсів

частковими фактами з біології культивує у студентів локальне мислення; розрізнені знання з окремих спецкурсів заважають студентам розуміти цілісну наукову картину світу у її сучасному баченні, формувати екологічний світогляд; застосування традиційного інформаційного підходу до навчання («передачі знань») гальмує розвиток мислення, творчого індивідуального потенціалу суб'єктів навчального процесу; при викладанні спецкурсів мало враховуються методичні аспекти професійної підготовки; практично не здійснюється підготовка майбутнього вчителя до екологічного навчання і виховання школярів.

Складаючи авторську програму формування в студентів – майбутніх вчителів екологічної компетентності основними завданнями вбачаємо: поглиблення, узагальнення та систематизація наукових знань про взаємодію людини (суспільства) і природи, самоцінність останньої, її суспільну та особистісну значущість, набуття при вивченні різних навчальних дисциплін; розвиток умінь застосовувати ці знання у практиці навчання та виховання школярів, здійснювати екологічну пропаганду та просвітництво; ознайомлення з інноваційними технологіями навчання і виховання; оволодіння методикою формування екологічної компетентності учнів; забезпечення високої фахової мобільності. Відповідно програма цієї підготовки передбачає взаємозв'язок аспектів, що відображають структуру екологічної компетентності: пізнавальний (підвищення рівня знань про взаємодію людини і природи, формування умінь і навичок її пізнання та моніторингу); виховний (формування екологічно орієнтованого наукового світогляду, любові до природи, умінь і навичок її збереження); розвивальний (розвиток індивідуальних і професійних здібностей, навичок волонтерської роботи).

Оскільки потрібно досягти суттєвих результатів у формуванні екологічної компетентності студентів і набутті ними умінь і навичок педагогічної роботи протягом досить короткого часу, програмою передбачено декілька напрямів навчально-виховних впливів:

1. Створення умов для усвідомлення сутності норм і правил екологічно доцільної поведінки й оволодіння ними.

Перш ніж здійснювати екологічне просвітництво, студент повинен вивчити екологічні норми та правила поведінки, за якими він буде жити сам і які пропагуватиме серед учнів. Щоб учні глибоко засвоїли

правила, вони мають зрозуміти їх сутність і сприйняти як особисті.

2. Сприяння формуванню екологічних переконань.

Відомо, що переконання – це тверді погляди людини на будь-що, які базуються на певних теоретичних положеннях, думках, що в свідомості людини отримали глибоке і шире визнання, супроводжуване переживанням їх беззаперечної істинності. Переконання формуються в процесі набуття досвіду під впливом навколишньої дійсності, навчально-виховної роботи та повсякденного життя. Екологічні переконання доповнюються та закріплюються завдяки критичній оцінці поведінки (власної та інших людей) у природі, на вулиці, екологічного стану свого дому, своєї відповідності ознакам екологічно компетентної особистості та готовності навчати інших бути екологічно компетентними.

3. Формування адекватних почуттів, пов'язаних із природою та її екологічним станом.

Почуття – це особлива форма ставлення людини до явищ дійсності, що зумовлена їхньою відповідністю чи невідповідністю потребам особистості. Формування почуттів до об'єктів природи й екологічних явищ полягає в тому, що замість байдужого чи негативного ставлення до них виникає адекватне емоційне ставлення. У формуванні зазначених почуттів у особистості слід враховувати, що цей процес складний, триває протягом усього життя і має відповідати віковим особливостям особистості.

Відомо, що найефективніше корегуються почуття та ставлення людини до певних об'єктів чи суб'єктів за умови перебування її самої у їхній ролі. Тому методикою передбачено рольові ігри з питань взаємодії людини і природи, живої та неживої природи, також ознайомлення з рослинами і тваринами, що охороняються державою в Україні, поглядами представників різних культур на об'єкти природи.

4. Формування вміння приймати відповідальні рішення в конкретних екологічних життєвих ситуаціях.

Зрозуміло, що для цього потрібно якомога частіше залучати студентів до таких ситуацій. Тому розроблено чимало таких ситуацій, що у вигляді вправ пропонуються на заняттях та на основі яких спеціально розгортаються дискусії, круглі столи, конференції, мозкові штурми. Отже, протягом засвоєння програми студенти багаторазово потрапляють в умови, де необхідно прийняти власне рішення. Під час

екскурсій у природу, студенти стають свідками результатів взаємодії місцевого населення з природою (відпочивальників, своїх друзів, користувачів природи – лісорубів, трактористів, шоферів тощо). На круглих столах, що проводяться на місці побаченого, вони обговорюють можливі шляхи розв'язання проблем і протиріч, які існують, оцінюють стан місцевих екосистем, здійснюють практичні заходи з їхньої охорони. Під керівництвом викладачів проводять дослідницьку роботу, вивчають вплив місцевої промислово-господарської діяльності на стан навколишнього середовища (повітря, води, ґрунту); шкідливі викиди різних видів транспорту; оцінюють стан фізико-хімічних параметрів навколишнього середовища на міській та прилеглий до міста території.

Сприятливою діяльністю для формування вмінь приймати екологічно вижені рішення є закладання екологічних стежок і догляд за ними. У процесі цього виду діяльності студенти вивчають об'єкти та явища природи, закріплюють знання про екологічні угруповання та взаємозв'язки в них, вивчають види природокористування, набувають позитивного досвіду взаємодії з природою, оволодівають навичками культури екологічно доцільної поведінки в природному оточенні, розвивають уміння пропаганди ідей охорони природи серед однолітків, школярів та дорослого населення.

5. Самовиховання особистості студента.

З психолого-педагогічних досліджень відомо, що основою самовиховання особистості є прагнення до самовдосконалення та розвиток творчих здібностей. Під час занять у студентів закріплюються такі вміння:

– інтелектуально-конструктивні (вміння аналізувати явища, процеси, ситуації екологічної дійсності; порівнювати їх, абстрагувати, узагальнювати; використовувати аналогії);

– комунікативні (вміння вступати у взаємовідносини; орієнтуватися в партнерах і ситуаціях спілкування; використовувати свої індивідуальні вміння при вирішенні спільних завдань, узгоджувати дії й оцінювати результати спільних дій; ділитися своїми почуттями й інтересами з партнерами по спілкуванню; виявляти повагу, доброзичливість, уважність до партнерів по спілкуванню);

– організаційні й організаторські (вміння виділяти мету та завдання екологічної просвітницької діяльності, що планується; відповідно до мети й завдань визначати зміст цієї діяльності;

організувати корисну та водночас цікаву діяльність серед однолітків; здійснювати самоконтроль і самоаналіз результатів власної діяльності).

Програма складається як семінар-практикум. Теоретичний та практичний компоненти в ній розробляються на основі розуміння структури екологічної компетентності і містять соціокультурну, психолого-педагогічну та природничо-наукову складові. Соціокультурна складова – забезпечує розуміння єдності, взаємозв'язків людини, суспільства й природи у матеріальній та духовній сфері, усвідомлення індивідуальних здібностей людей, формування комунікативних здібностей у розв'язанні проблем взаємодії людини і природи. Ця складова забезпечує формування студентів-тренерів, як активних громадян суспільства. Психолого-педагогічна складова пов'язана з екологічним вихованням та навчанням, механізмами виховних впливів, розкриває роль екологічної культури та природоохоронної діяльності у житті людини формує вольові якості у прийнятті екологічно доцільних рішень. Природничо-наукова складова передбачає формування системи екологічних знань, екологічного світогляду (як системи поглядів про цілісність природних систем), досвіду екологічно доцільної поведінки та прийняття екологічно доцільних рішень у взаємодії з природою. Всі три складові дають основу для формування екологічної компетентності особистості.

Опишемо детально підготовку студентів за авторською програмою. Ця підготовка зорієнтована на спеціальну діяльність викладача та студентів. Спеціальна діяльність розуміємо як активність групи учасників, коли кожен студент успішно проходить певний етап процесу перетворення інформації, а координатор (викладач) допомагає пов'язати ці етапи між собою, пропонуючи відповідні варіанти способів дій з інформацією. Викладач і студенти співпрацюють в усвідомленні нових думок і їхньої апробації [2; 8]. Отже, використовуються елементи модульно-рейтингової технології, що базується на сучасних досягненнях педагогічної, психологічної діагностики (екологічного змісту) і дає можливість простежити зміни (динаміку) в мисленні щодо об'єктів природи. За цих умов інтелектуальна діяльність студента спрямовується на отримання зворотного зв'язку; коригується не результатом, а спосіб його розумової, мисленнєвої діяльності [1; 4; 9].

За цією технологією повідомлення навчального матеріалу (переважно самими

студентами) займає не більше 30% навчального часу. Решта – використовується на різні форми спілкування за допомогою спеціально дібраного комплексу вправ і дискусій, що базуються на методах рефлексії, емпатії, ідентифікації, рольового перевтілення тощо. Це дає підстави вважати, що вивчення обгрунтованого змісту здійснюється за допомогою тренінгової технології. Дібраний навчальний зміст і передбачені на його основі методи й засоби просвітницької діяльності разом складають тренінг-курс. Хоч у ньому і вивчається спеціальний блок екологічної інформації, у всіх темах і підтемах, що вивчаються, ще передбачається використання вправ екологічного змісту. Важливою характерною особливістю запропонованої нами технології є спілкування, зорієнтоване на пізнавальні можливості й інтереси студентів. Завдяки цьому підходу спілкування викладача та студентів моделює соціальні взаємини між людьми, які працюють творчо. Зміна позиції «викладач – студент» утверджує не рольове, а особистісне спілкування, зумовлює потребу в діалозі як домінуючій формі навчальної взаємодії, стимулює обмін думками, враженнями, моделювання життєвих ситуацій екологічного спрямування, що викликають відповідну внутрішню мотивацію.

Не менш важливе значення мають ще такі особливості технології підготовки студентів:

- здійснення студентами комплексного моніторингу стану природи та безпосередня діяльність з охорони й поліпшення довкілля своєї місцевості;

- здійснення викладачами позитивних пізнавально-емоційних впливів на студентів на прикладах власного, бережливого ставлення до природи.

З наведеного опису програми підготовки студентів можна зробити висновок, що вона є розвивальною, оскільки спрямована на виявлення в студентів творчих здібностей, розвиток інтелектуальної ініціативи, критичного та творчого мислення, формування соціальної відповідальності й активності.

Розроблена нами програма сприяє розвитку самостійного екологічного мислення студентів, формує екологічний світогляд, готовність до оптимальної взаємодії з природою, до майбутньої роботи з учнями. Студентам надається можливість аналізувати й оцінювати зміст і завдання програми тренінг-курсу, створюється широке поле для самостійної діяльності, зокрема дослідження й експериментування в навчальному процесі (у школі, екологічних

організаціях тощо).

Висновки та перспективи подальших розвідок напруму. Отже, запропонована програма спрямована на досягнення студентами певних успіхів в екологічній освіті та природоохоронній діяльності, пропаганді та просвітництві, а також на демонстрування своїх індивідуальних здобутків у сфері міжособистісних стосунків. Перспективними вважаємо дослідження значення громадських організацій у процесі формування екологічної компетентності молоді.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Зязюн І. Освітні технології у вимірах педагогічної рефлексії / І. Зязюн // Світло. – 1996. – № 1. – С. 4–9.
2. Клос Є. І. Науково-практичні пропозиції щодо змісту та організації спільної діяльності викладача і студента над предметом «Актуальні проблеми освіти» засобами модульно-рейтингової технології навчання / [Є. І. Клос, Л. І. Павлюк, М. Є. Чабан, М. С. Швед]. – Львів, 1996. – 59 с.
3. Маслоу А. Г. Мотивация и личность / А. Г. Маслоу; [пер. с англ. А. М. Татлыбаева]. – СПб: Евразия, 1999. – 478 с.
4. Обозов Н. Н. Психология межличностных отношений / Обозов Н. Н. – К.: Лыбидь, 1990. – 191 с.
5. Педагогічні технології. Досвід. Практика: довідник / [ред. П. І. Матвієнко, С. Ф. Клепко]. – Полтава: ПОШОПП, 1999. – 376 с.
6. Пустовіт Г. П. Екологічне виховання учнів у процесі дослідницької роботи: навчально-методичний посібник / Г. П. Пустовіт. – Хмельницький: Майбуття, 1994. – 86 с.
7. Романенко Л. В. Формирование у студентов педвуза готовности к экологическому образованию школьников: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Людмила Віталіївна Романенко. – Волгоград, 1990. – 253 с.
8. Швед М. С. Педагогіка. Навчально-методичний посібник для студентів пед. спеціальностей ун-ту / Швед М. С. – Львів: Пед. вид. відділ Львівського ун-ту, 1996. – 173 с.
9. Швед М. С. Развитие экологического мышления студентов университета в процессе профессиональной подготовки: дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Мария Степанівна Швед. – Львів, 1997. – 211 с.

REFERENCES

1. Ziaziun, I. (1996). *Osvitni tekhnolohii u vymirakh pedahohichnoi refleksii*. [Educational technologies in the dimensions of pedagogical reflection]. Kyiv.
2. Klos, Ye. I. (1996). *Naukovo-praktychni propozyzii shchodo zmistu ta orhanizatsii spilnoi diialnosti vykladacha i studenta nad predmetom*

«Aktualni problemy osvity» zasobamy modulno-reitynhovoї tekhnolohii navchannia. [Scientific and practical suggestions on the content and organization of the teacher-student joint activity on the subject «Topical problems of education» by means of modular-rating technology of training]. Lviv.

3. Maslou, A. G. (1999). *Motivatsiya i lichnost*. [Motivation and Personality]. SPb.
4. Obozov, N. N. (1990). *Psihologiya mezhlichnostnyih otnosheniy*. [Psychology of interpersonal relations]. Kyiv.
5. *Pedahohichni tekhnolohii. Dosvid. Praktyka: dovidnyk*. (1999). [Pedagogical technologies. Experience. Practice: a reference book]. Poltava.
6. Pustovit, H. P. (1994). *Ekolohichne vykhovannia uchniv u protsesi doslidnytskoi roboty: navchalno-metodychnyi posibnyk*. [Ecological education of students in the process of research work: educational and methodical manual]. Khmelnitskyi.
7. Romanenko, L. V. (1990). *Formirovaniye u studentov pedvuza gotovnosti k jekologicheskomu obrazovaniju shkol'nikov*. [Formation of students' readiness for ecological education of pupils]. Volgograd.
8. Shved, M. S. (1996). *Pedahohika. Navchalno-metodychnyi posibnyk dlia studentiv ped. spetsialnostei un-tu*. [Pedagogy. Educational and methodical manual for university students of pedagogical specialties]. Lviv.
9. Shved, M. S. (1997). *Rozvytok ekolohichnoho myslennia studentiv univertsytetu v protsesi profesiinoї pidhotovky*. [Development of ecological thinking of university students in the process of professional training]. Lviv.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

НАЙДЬОНОВА Галина Георгіївна –

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри біології та методики її викладання, завідувач педагогічною практикою Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: методика викладання біологічних дисциплін, формування екологічної компетентності особистості.

ФУРДУЙ Ярослава Олегівна – старший викладач кафедри фізичної та психофізіологічної підготовки КЛА НАУ.

Наукові інтереси: фізична підготовка студентської молоді, формування екологічної компетентності особистості.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

NAIDONOVA Halyna Heorhiivna – Head of Teaching Practice, Candidate of Pedagogical Sciences, Senior lecturer at the Department of Biology and Methods of Teaching in Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University.

Circle of research interests: methods of teaching Biology, formation of the individual's ecological competence.

FURDUI Yaroslava Olehivna – Senior lecturer at the Department of Physical and

Psychophysiological Training in Kirovograd Flight Academy of the National Aviation University, Kropyvnytsky.

Circle of research interests: students' physical training, formation of the individual's ecological competence.

Дата надходження рукопису 23. 11. 2017 р.

Рецензент – д.п.н. професор Н. С. Савченко

УДК 37(09)

ОКОЛЬНИЧА Тетяна Володимирівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка
e-mail: t.vladimirovna.75@ukr.net

ІСТОРИОГРАФІЯ ЕТНОГРАФІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА ЯК ДЖЕРЕЛА ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СХІДНИХ СЛОВ'ЯН

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Реформування української освіти і виховання спрямоване на формування громадянина країни має гармонійно поєднувати загальнолюдські цінності та національні традиції, що формувалися століттями. Необхідність і потреба знати своє минуле є органічною властивістю людського суспільства. Самопізнання суспільства досягається спільними зусиллями різних наук, і насамперед історії педагогіки та етнографії, основним завданням яких є те, щоб зробити об'єктивно значущий досвід минулого надбанням сучасності. Воно розв'язується зусиллями багатьох поколінь учених, реалізуючись у накопиченні фактичного знання про минуле та в урізноманітненні його інтерпретації.

Важливе значення у цьому контексті посідає діяльність окремих учених, аматорів і особливо інституцій, які займалися етнографічними дослідженнями на українських землях і фактично були основним джерелом для вивчення особливостей виховання наших далеких пращурів.

Аналіз досліджень і публікацій. У 60-ті рр. ХХ століття до історіографічного вивчення наукової спадщини вчених-етнографів особливо активно долучився О. Мороз, який, досліджуючи радянську літературу, виділяв окремо етнографічні розвідки, що стосувались вивчення світу дитини. Вчений М. Гнатюк торкаючись вивчення проблем періодизації української

етнографії наголосив на тому, що ця галузь потребує систематизації. На окрему увагу заслуговують праці Ф. Погребенника, Є. Нахліка, як дослідників слов'янського дитячого фольклору.

З початку 2000-х років до вивчення етнографії, як джерела для вивчення народної педагогіки, долучилися Віталій Тельвак та Вікторія Тельвак. У низці статей автори дослідили різні історіографічні підходи з'ясування розвитку української етнографії.

В дисертаційних дослідженнях Т. Мацейків (1988) та І. Щербак (2004), автори побічно торкаються вивчення питання виховання дітей давніх східних слов'ян на основі аналізу етнографічних та фольклорних джерел. З-поміж дисертаційних робіт за широтою охоплення проблеми виокремимо дисертацію О. Радул «Виховання дітей в процесі життєдіяльності давніх східних слов'ян VI–XIII століття (у пам'ятках і текстах)» (2014).

Отже, науковий пошук засвідчив, що спеціальних досліджень в яких вивчається діяльність етнографів ХІХ – ХХ століття та їх вклад у вивчення народної педагогіки не проводилося,

Мета статті. Метою статті є виявлення основних етапів та напрямів історіографії діяльності наукового товариства імені Т. Г. Шевченка та їх внеску у вивчення народної педагогіки наших пращурів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Однією з провідних наукових установ, що суттєво вплинула на розвиток етнографічних досліджень, що стали